

Transskription af:

Obscuritas

6:6 Liget i mosen: Regnskabets time er kommet

Vært og tilrettelægger: Louise Lindblad

Medvirkende: Ole Nielsen, direktør, Museum Silkeborg, og Poul Grindner-Hansen, fortæller

Redaktør: Troels Donnerborg

Speaker1: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores Tid.

Fortæller, Poul Grindner-Hansen: Det er en stille og rolig mandag formiddag på kontoret hos kriminalpolitiet i Silkeborg. Året er 1950. Tobaksrøg hænger tungt i det mørke, støvede lokale. Kun få smalle solstråler når gennem de nedrullede persiener. Tre betjente sidder i sorte uniformer. Den ene sidder tilbagelænet foran sin skrivemaskine med benene oppe på skrivebordet. En anden bevæger rastløst en fyldepen mellem fingrene, da en alarmerende meddelelse pludselig løber ind. Det er brødrene Viggo og Emil Højgaard. De fortæller, at de har fundet et lig i mosen ved Bjældskovdal.

Louise Lindblad: Ja. Sådan her lyder det omme fra bagagerummet i en kørende bil. Det er ikke hvilket som helst bagagerum. Nej, faktisk skal lige præcis det her bagagerum i den golf stationcar, der lige har samlet mig op ved Silkeborg Station, vise sig i en slags fremtids parallelverden at spille en rolle i den mordsag, du skal høre om nu. Bagagerummet vender vi tilbage til. Lad mig først præsentere bilens ejer, Ole Nielsen. Han er direktør for Museum Silkeborg, og lige nu er vi på vej til mosen ved Bjældskovdal. Så blev den lukket. Jeg går ud fra, at du kan ikke være særlig overtroisk.

Ole Nielsen: Nej, det er jeg heller ikke. Og så alligevel... Man ved jo aldrig.

Louise Lindblad: Det, du skal se for dig, er en forårsdag. Landskabet har været grønt ligesom nu.

Ole Nielsen: Ej, hvad er det? Wauw.

Louise Lindblad: Den er stor.

Ole Nielsen: Det er da en ørn. Det tror jeg det er.

Louise Lindblad: Viggo og Emil Højgård står og graver ved den sumpede mose med hver deres stikspade. Den flyver hen imod det sted, vi skal hen. Ja.

Ole Nielsen: Vi må hellere følge efter den... Så nu begynder vi at nærme os.

Louise Lindblad: Nu kan jeg ikke huske, at det er det præcis her, at de har...

Ole Nielsen: En lille plads her. Det var oprindeligt lige lidt længere væk, måske end 25 meter i den der retning.

Louise Lindblad: De er iført kraftige skjorter og store tunge arbejdssko.

Ole Nielsen: Den 6. maj 1950 er der en lille familie herude i den her mose. Det er Viggo og hans kone Grethe, og det er Emil. Og så er det Viggo og Gretes børn John og Ada. De er herude i mosen. Det er en lørdag.

Louise Lindblad: Det er en lørdag. Viggo har en hvid sixpence på hovedet. Jeg forestiller mig, at han kortvarigt slipper spaden med den ene hånd for at tørre sveden af panden. Måske bapper han lige lidt på sin pipe, inden han med kraft igen sætter spaden i jorden, men så pludselig stopper op.

Ole Nielsen: Ja, Viggo han støder på et eller andet, og som han ikke rigtig kan komme igennem, når han står der og graver. Og så insisterer Grethe på at gå hen og se, hvad det er. Hun begynder at grave med sine bare hænder, og lige pludselig, så står hun med sin ene finger oppe mellem hatten og panden på et menneskelig, der ligger i mosen.

Louise Lindblad: Hvad er det for et et syn? Hvordan ser det her menneskelig ud?

Ole Nielsen: Det hele er meget chokolade agtigt. Det er brunt, det er vådt. De kan ikke se helt klare konturer af det, men de kan bare se, at det er et dødt menneske, og det har formentlig været

dødt et stykke tid, men meget nemt at genkende som et menneske. De kan ikke se, om det er en mand, en kvinde eller et barn, eventuelt. Det kan de ikke se på det her tidspunkt, men der ligger uden tvivl et lig i mosen.

Louise Lindblad: Hvordan reagerer de på det fund? Jeg tænker, det må være ret chokerende.

Ole Nielsen: Ja, det tror jeg. Det tror jeg, det har været. Jeg tror, det har ændret deres dag fuldstændig. Jeg tror, de har kigget på hinanden og sagt, hvad i alverden er det her for noget? Og så har de så nok snakket med hinanden om hvad gør vi? Hvad gør vi lige ved det? Og de ender så med at tilkalde politiet, fordi de har en mistanke om, at de måske er liget af en dreng, som man egentlig har ledt efter i et par år, der ligger det.

Louise Lindblad: Få måneder forinden, fredag den 13. januar 1950 var en skovarbejder i gang med at fælde træer i Gludsted Plantage, da han finder en efterladt børnecykel i skovbunden. Cyklen viser sig at tilhøre den 14 årige københavnske skoledreng Henning, der forsvandt spurløst på en cykelferie i Silkeborg to år tidligere.

Ole Nielsen: Han ligger med lukket mund, men lige antydningen af et smil. Han ligger med lukkede øjne. Næsen, den er fin og lidt smal og trykket en lille smule på til den ene side. Hans kind er også trykket lidt på den ene side. Det er den side, der har vendt vendt opad. Den er ligesom trykket lidt flad.

Louise Lindblad: Mere end 450 personer hjalp til med at lede efter drengens lig i Gludsted Plantage, men uden at finde ham. Og nu står brødrene her og kigger på et lig. Det er ikke særlig stort. Det har tilsyneladende ligget der i noget tid, måske halvandet-to år. Brødrene Viggo og Emil føler sig ret sikre på, at det må være liget af den københavnske skoledreng Henning, de har fundet. Og det er det, de fortæller betjentene hos Silkeborg Politi. Og den melding får naturligvis politiet til at rykke hurtigt ud til gerningsstedet.

Ole Nielsen: Så dukker der nogle betjente op. De er ude for at se, hvad det nu er det klart. Der bliver meldt om et lig, og så kommer man selvfølgelig.

Louise Lindblad: Betjenten K. G. Kristiansen når hen til liget, der ganske rigtigt ligger nede i mosen. Sammenbøjet, som om det sov cirka 50 meter fra det faste land. Han går helt tæt på. Så træder han et skridt tilbage igen. Kigger lidt mere. Han tror ikke på, at det er den københavnske skoledreng Henning, der ligger foran ham. Der er et eller andet galt. På hovedet bære livet en spids skindhætte bundet fast under hagen og om halsen sidder en løkke.

Ole Nielsen: Ja, de kan jo konstatere, at der ligger et lig i mosen, men den ene af betjentene, KG Kristiansen, han kan godt se med den viden, han har om arkæologi og gamle ting og sager, at det her, det er nok en cold case, han er frivillig omkring museet, så han har lidt forstand på det her, så han kan se, at det ikke er politiet, der er brug for her. Det er måske i højere grad en arkæolog.

Louise Lindblad: Hurtigt bliver den kendte arkæolog, professor Peter Vilhelm Glob fra Århus tilkaldt.

Ole Nielsen: Så kommer han ud med de erfaringer, han har fra Borgmosen, der bestemmer, han straks liget til nok at være fra jernalderen, sådan cirka en 2000 år gammelt. Og det var jo lidt frisk slag på tasken, må jeg sige. Men det er jo ikke helt galt, med det vi ved efterhånden.

Louise Lindblad: Og så er det bare jeg tænker, hvordan kan der stadig ligge et et lig og ikke bare knogler efter 2000 år? Mindst.

Ole Nielsen: Det kan der fordi, at den mose liget ligger i, er en helt særlig mose. Det er nemlig en tørvemose, en højmose. Og hvis vi nu ser her. Det jeg tager, vi tager lige og presser lidt vand ud her. Det er faktisk spagnummos. Det er sådan set det samme, som du bruger i dine potteplanter, og hvis du er i havecentret og og købe og købe pottemuld, så er det mere eller mindre omsat spagnummos. Men spagnummos er helt speciel, fordi den vokser uden rødder. Her kan man bedre se det. De har ikke nogen rødder egentlig. De vokser bare som sådan en lang streng, og den dør jo efterhånden. Og når den dør, så er det ikke sådan, at den at den forrådnar. Den, den bliver egentlig bare sådan trykket lidt flad og ligesom fermenteret en lille smule og der og der udskilles noget syre, og der udskilles nogle sukkerstoffer som som gør at keratin og kollagen, altså keratin, sådan som dit hår består af, og kollagen som som er nogle af de der seje protein fibre du har i din krop, i hænder, i din hud og så videre. Det bevares lige som i det her miljø som er iltfattigt, som er lidt surt og som indeholder det her det her særlige syrlige stof.

Louise Lindblad: Altså normalt når man når man finder et lig, så bliver der jo sat en efterforskning i gang. Er det, at der skete noget kriminelt? Er det et. Er det et uheld? Er det selvmord? Hvis der er sket noget kriminelt, så sætter man ligesom jagten ind efter at finde en gerningsperson. Hvad? Hvad gør man, når man finder et lig, som er flere tusind år gammelt?

Ole Nielsen: Ja, det var i hvert fald... Glob, han var ikke i tvivl. Han mente, at de skulle bygge en kasse rundt omkring liget, banke nogle brædder ind under og lægge låg på og så ellers sende den kasse med lig og tørv og hele pivtøjet, sende det til Nationalmuseet i København, for dér kunne de udgrave liget meget bedre, end vi kunne her i mosen. Det var næsten ikke til at komme til, sådan rigtigt.

Louise Lindblad: Elleve personer skal der til for at løfte kassen, der vejer næsten et halvt ton op af mosen. Det er lykkedes, men i det liget er fjernet fra mosen, sker der noget. En mand falder

pludselig om og må i en ambulance hastes til hospitalet. Hvad der sker med ham, kommer vi tilbage til, for nu skal vi med kassen af sted i toget.

Ole Nielsen: Så han råder til, at man gør det. Og det gør man så. Man sender simpelthen kassen på en ladvogn og så. Og så sender man det af sted med tog til København.

Louise Lindblad: Otte dage tager det fra jernbanestationen i Moselund til hovedstaden.

Ole Nielsen: Det bliver først og fremmest udgravet af blandt andre Knud Thorvildsen. Og så bliver han ellers kørt til Bispebjerg Hospital. Han bliver obduceret som et ganske almindeligt mordoffer eller en mistænkelig død eller en som...

Louise Lindblad: Er det en retsmediciner, der...

Ole Nielsen: Fuldstændig. To retsmediciner, der går igennem ham. Han bliver røntgenfotograferet eller hans overkrop i hvert fald. Og hovedet bliver godt nok røntgenfotograferet. Det er formentlig det første moselig nogensinde, der bliver røntgenfotograferet, og der kan de se, hans hjerne faktisk er velbevaret. De prøver at kigge på hans hals, om der er nogle brækkede halshvirvel, og for de kan jo se dødsårsagen. Den hænger stadigvæk om halsen på ham. En meget, meget stram løkke af et læder reb, som sidder højt oppe på halsen og som indikerer han formentlig er blevet er blevet hængt. Så de var lidt interesseret i at se, var der nogle brækkede hvirvler, halshvirvler, men det kunne de altså ikke. Det kunne de altså ikke se, så det gik vi ud fra, at han var nok ikke på den mere langsomme måde, hvor man simpelthen bare får afsløret lufttilførsel og så og så dør man så af det.

Louise Lindblad: Du siger han? De kunne også se, det var en mand.

Ole Nielsen: De kunne meget tydeligt se det var en mand, altså hans kønsorganer var tydelige, så det var der ingen tvivl om.

Louise Lindblad: Alder? Kunne de også se det?

Ole Nielsen: De bestemte ham til at være omkring tredive, måske fyrre år. Altså mellem 30 og 40.

Louise Lindblad: I sine 30'ere. Ligner han et menneske, som det ser ud i dag?

Ole Nielsen: Fuldstændig. Han kunne have siddet i bussen, uden at man ville have lagt mærke til ham. Han er fuldstændig som os, og det er måske det, der gør det største indtryk at der er ikke tale om en eller anden form for, jeg ved ikke, anderledes udseende eller primitivt udseende mennesketype, som man tænker ja det ser godt nok, han ser godt nok jernalderagtig ud. Nej, han ligner fuldstændig mig eller en hvilken som helst anden nutidige dansker, bortset fra han er sort, fordi han er, eller brun, fordi mosen har farvet ham.

Louise Lindblad: Vi skal have afsløret hvem det er som brødrene gravet ned til den der dag i 1950?

Ole Nielsen: Det lig de fandt, er det vi i dag kender som Tollundmanden.

Louise Lindblad: For totusindfirehundrede år siden dannede mosen ved Bjældskovdal ramme om en af dansk histories ældste og mest gådefulde drabssager, mordet på Tollundmanden. Du var lidt inde på dødsårsag, men hvorfor at han skulle ende sit liv her i mosen, det tænker jeg, var spørgsmålet nu? Hvor synes du, vi skulle hen og tale om det?

Ole Nielsen: Jeg skal over på den anden side her, hvor der stadig er en lille smule tørv.

Louise Lindblad: Der er en besynderlig kraft i mosens vand, og noget tyder på, at netop mosen er vigtig for at forstå motivet. Det sker jo fra tid til anden, at der i de danske moser dukker de her moselig op. Fra fortidens mennesker hvad har mosen, sådanne det her mørke, ubevægelige vand. Hvad har det ligesom været, og hvad har det været for et sted at færdes rundt i?

Ole Nielsen: Jeg tror, det har været et helt særligt sted. I det hele taget så tror jeg, man skal forestille sig, at oldtidsmennesket har betragtet verden som et sted, hvor ikke kun de levede, men hvor der var alle mulige ånder og guder og væsener, som eksisterede i naturen og i deres huse osv. Moserne tror jeg de har betragtet eller vandområder, vådområder, dem tror jeg de har betragtet på en helt særlig måde, fordi de er så mærkelige. De er hverken sådan rigtig vand eller rigtig land. De er sådan ligesom en mellemting. Her, hvis du kigger ud her, hvis du ser det her træ, så kan du se, at den ring vi har sat på den, markerer hvor tørven gik op til, før man begyndte at grave tørv her. Så er det højt oppe. Det er i hvert fald lidt over to meter, så prøv at forestil dig så meget materiale over hele det her område? Så kan man godt se, at der er blevet fjernet rigtig meget tørv i det her område. Kan du genkende stedet derovre?

Louise Lindblad: Det var et sted derovre jeg fik våde fødder, ikke?

Ole Nielsen: Det tror jeg var rigtigt.

Louise Lindblad: Det er ikke første gang, jeg går her med Ole. Sidst lå der sne på jorden, og sidst tog vi her ud for at tale om et kvindeligt, der blev fundet under hundrede meter herfra.

Ole Nielsen: Der er nogle forskere, som har kigget på, hvor i mosen er de her lig placeret, og de er næsten altid på de dybeste steder. Så så man har man har skulle man har ville grave dem, grave dem godt ned. Og det hænger formentlig også sammen med at man har man har ville placere dem sådan tæt på midten af mosen, hvor hvor man ligesom har kunne se fra fra kanten hvordan ritualer er gået.

Louise Lindblad: Både Ellingkvinden og Tollundmanden er blevet slået ihjel nogenlunde i samme periode og lagt i mosen her. Men hvorfor? [...]

Det er et godt sted. Ole, jeg vil spørge dig om noget. Hvad lavede du egentlig den 22. april i år.

Ole Nielsen: Den toogtyvende april i år? Der kørte jeg en spændende tur fra Silkeborg til Århus og med mig, der havde jeg tre passagerer, min konservator, som sad ved siden af og bag i, der lå Tollundmandens hoved. Vi var på vej til Retsmedicinsk Institut i Århus for at få ham micro CT-scannet.

Louise Lindblad: Kørte i den bil vi lige har kørt i hen?

Ole Nielsen: Det var lige præcis den.

Louise Lindblad: Så i bagagerummet, hvor min taske ligger lige nu. Der har ligget et 2400 år gammelt afskåret hoved, som har tilhørt Tollundmanden?

Ole Nielsen: Ja, det er kun cirka en måned siden.

Louise Lindblad: Hvad håber du sådan helt personligt mest på at få afkræftet eller bekræftet omkring teorien om, hvad der skete den dag, hvor han døde?

Ole Nielsen: Et af de spørgsmål vi havde til ham, det var jo: hvordan døde han, præcis? Vi formoder, at han er blevet hængt, fordi han har de her reb, som sidder højt oppe på halsen. Men der har også været andre teorier, så det håber vi meget, at vi ligesom kan komme helt klar på, at det var det, han døde af.

Louise Lindblad: Der findes flere teorier om drabet på Tollundmanden, og de teorier kan tekniske undersøgelser være med til enten at styrke eller svække. Var han en selvmordere, en henrettet

forbryder, eller ligger der en større mening bag drabet? Sandheden skal nok findes i detaljerne. En del retsmedicinere mener for eksempel, at nogen har lukkede Tollundmanden øjne og mund, efter han er død. Og det er måske svært at forestille sig, at nogen skulle have gjort det og desuden båret ham ud i mosen og anbragt ham i en sovestilling. Hvis han var en forbryder, der skulle straffes. Den mest sandsynlige forklaring er, at det, vi har med at gøre, er en menneskeofring. Med alt hvad du ligesom ved, Ole. Hvis du skal prøve at lave en rekonstruktion af, hvad der skete den dag, hvor at han blev dræbt. Den her mand i trediveerne. Nu sidder vi her. Hvad tror du, jeg skal se for mig?

Ole Nielsen: For det første, så vil jeg sige, at vi skal længere tilbage. Altså at vi skal i hvert fald et døgn tilbage. Der begynder de at gøre ham klar til det her. Vi ved, han får en grød, som består af byg, hørfrø og bleg pileurt iblandet en lille smule sand og trækul og forskellige andre frø. Men, men mest mest det jeg lige nævnte før. Der får han en grød cirka 12 til 24 timer inden han dør. Der spiser han det her. Vi ved også, at han bliver barberet. Han har meget, meget korte skægstubbe. Som han ligger nu. Og i og med vi ved, at epidermis er overhuden. Den forsvinder, når de kommer i vand og ligger der, så er det. Så er det ikke fordi han har daggamle skægstubbe. De er få, men han er formentlig fuldstændig nybarberet, da han bliver der. Han bliver, da han bliver dræbt og lagt i mosen, så man forbereder ham. Man laver en eller anden form for måske rituelt mad, men man gør ham klar. Man gør ham fin og så. Så ligger han jo nøgen. Han har sin hat på og sin hue bundet stramt under hagen. Han har et bælte, men ellers ikke noget noget tøj. Og jeg tror, at jeg tror faktisk, han er blevet lagt ned på den der måde, er jeg ret overbevist om. Ellers så tror jeg vi havde fundet rester af en klædning af hør, der ville have været en lille bitte bitte smule eller noget aftryk tilbage. Jeg tror det har været en del af det, altså af hele det her offer, at man ligesom skulle ned i mosen nøgen, nærmest som da man blev født. Han blev jo også lagt i sådan en sovestilling, nærmest som et sovende barn.

Louise Lindblad: Det var derfor, han blev. Han blev fundet og lagt ned, og det er også der, han blev dræbt.

Ole Nielsen: Ja, det ved vi ikke. Altså, han skal jo hænge i et eller andet. Hvis det var. Hvis det var en hængning, så. Så, så det. Det kan sagtens være foregået i landsbyen. Det kan også være foregået her ved bredden, der har været. Der har været en et træ eller en, en galge eller noget man har rejst. Det kan det kan sagtens... Det kan sagtens have været sådan det er foregået. Det ville være logisk at transportere ham hertil levende i stedet for at skulle bære ham så. Så det tror jeg egentlig, at det der, der er sket.

Louise Lindblad: Altså når jeg kigger rundt her. Så er det jo lidt som at stå i en arena. Man kan godt forestille sig, at der har været mennesker som har, som er stået op.

Speaker5: Og har kigget.

Ole Nielsen: Og måske lavet lyde, stået og hamret pinde mod hinanden eller et eller andet. Man finder nogle gange sådan nogle lange flade træstykker i moserne, og de bliver nogle gange tolket som sådan nogle klaptræer eller noget, som ligesom har kunne give lyd. Der er der også nogle, som mener, at de her dobbelspader, vi finder. At de kunne have været brugt som en form for klokker. En form for instrumenter, som man har slået på dem. Man kunne forestille sig, at de ligesom har deltaget på en eller anden måde eller i hvert fald har overværet det, der nu er sket. Måske har de. Har de så lavet lyd, mens man blev hængt, så man ikke skulle synes det var så frygteligt?

Lars Lilholt, sang om Tollundmanden: Siger os nu hvad du hed? Der er så lidt vi ved. Var du mon høvding, præst eller træ! Ja, hvad er din hemmelighed?

Ole Nielsen: Nu har vi jo stået her, hvor vi starter med at sige, at det her, det her, det er blevet tollundmandens fundsted, fordi det var her, man kunne fragte pælen til. Men skal vi ikke gå ud på det rigtige fundsted?

Louise Lindblad: Jo. Nu ved jeg bare, at jeg kommer til at få våde sko igen.

Ole Nielsen: Det var lige præcis det, der var min plan. Du har ligesom ikke været i mosen her uden at have haft våde fødder.

Lars Lilholt, sang om Tollundmanden: Og da du stod der ved træets fod. Tøjlet du frygtede med mod. Gudinden strammede sin ring om din hals. Hvad var det, som du forstod?

Ole Nielsen: Det er cirka heromkring, sådan inden for måske et radius af fire meter. Det var her, han blev. Han blev fundet. Kan du mærke det?

Louise Lindblad: Kan du?

Ole Nielsen: Ja, det synes jeg, at jeg kan. Der er noget særligt ved mosen her.

Louise Lindblad: Det har han jo også syntes.

Ole Nielsen: Det har han formentlig også synes. Hvis man, hvis man går ud i sådan en mose her, når mosekonen brygger, når dampen stiger op osv., så kan man virkelig forestille sig alt muligt herude, ikke? Så bliver det så meget anderledes. I dag er det jo ren idyl. Skoven er lige sprunget ud, der er blomstrende kæruld over det hele og solen skinner osv. Man kan næsten ikke forestille

sig, at der kan foregå noget slemt derude. Men når vi nu ved, at ikke færre end tre mennesker på et tidspunkt altså i løbet af nogle århundreder er blevet er blevet lagt i mosen her, formentlig slået ihjel, de to i hvert fald og så lagt i mosen her. Så det er jo det er jo virkelig. Det er jo virkelig mærkeligt at tænke sig.

Louise Lindblad: Så det har måske været en måde at kommunikere med nogle højere magter. Altså, vi kan jo ikke... Ved jo ikke, hvem det er, hvis han er blevet ofret, hvem han er blevet ofret til.

Ole Nielsen: Vi ved ikke, hvem han er blevet ofret til, men vi ved, at det, man har lavet her, det har været kommunikation. Det har været. Det har været kommunikation med forfædre, med de højere magter og med guder, med hvad man nu vil kalde dem. Men det er en form for kommunikation, ligesom når man i dag står i kirken, og man laver nadver og så videre og så videre. Det er en form for kommunikation. Al den form for ritual, det er... Det er kommunikation. Dels er det jo, hvad skal man sige internt for det, man vil kunne kalde menigheden, eller for dem, som giver ofret, de er ligesom en del af det, man kommunikerer til hinanden. Nu giver vi det her offer. Men det er jo også selvfølgelig en kommunikation med den, man giver ofret til.

Louise Lindblad: Hvad kunne man forestille sig, de håbede på at få igen? Nu har de givet den her mand. Hvad håber de på at få igen? Hvad kunne man forestille sig?

Ole Nielsen: Det kan jo være helt, helt simple ting. Det kan være god vækst på markerne. Altså et frugtbart år, hvor man har mad nok at spise. Det kan være at dyrene, de er de sunde raske... Der ikke er nogen af dem, der dør, at de får nye kalve og smågrise osv. At man ikke bliver overfaldet af nabostammen eller hvad man nu kan forestille sig. Det kan sagtens være... Det kan sagtens være sådan nogle ting, men det ved vi jo i grunden ikke. Det kan også være, man har sagt tak for noget, som man allerede har fået. Men en anden form for bytteforhold har der formentlig været i det.

Lars Lilholt, sang om Tollundmanden: ... Gav dit offer til mosens portal. God høst og sunde børn.

Ole Nielsen: Jeg ved ikke om du kender Lars Lilholts sang om Tollundmanden? Den er altså også rigtig fin, og han han undrer sig jo i den her sang over over alle de ting, vi ikke ved. Altså han sådan funderer over: Hvad hedder han? Hvad skete der med dig? Hvad skulle det her offer? Skulle det give sunde børn og god høst og i det hele taget, altså det faktum, at han, når han ligger der i sin montre, og man står og betragter ham, at han er sådan en form for eksistentielt kontaktpunkt, som gør, at man ikke kan lade være med at tænke på sin egen dødelighed. Jeg skal dø. Du ligger der, nu er det 2500 år siden, du døde. Jeg står her i dag. Men ikke i den store sammenhæng. Måske ikke så længe længere...

Louise Lindblad: Man skal være stærkttroende, og man skal være ret uselvvisk, ikke særlig egoistisk for at give sit eget liv på den måde, tænker jeg?

Ole Nielsen: Så tager man virkelig en for holdet, kan man sige, ikke? Så, og det ved vi da heller ikke om, om det er det, der er sket. Der er rigtig mange, der spørger om lige præcis det her. Hvem var han? Var han en træl som blev en slave, som blev ofret? Var han en ganske almindelige mand, som man trak løjet om? Eller var han en høvding eller en præst eller? Eller noget? Og man kan se for sig forestille sig alle dele. Men jeg gad da godt. Jeg gad virkelig godt vide, hvad det var for en skæbne og hvorfor? Hvorfor han var havnet i den her situation. Det ville jeg virkelig spørge ham om, hvis det var sådan, at han at han vågnede, og det ser det ud som om han kunne gøre. Men nu får vi se.

Louise Lindblad: Han bliver i hvert fald ofret, givet, en dag her lige her for cirka 2400 år siden. Og så ligger han der i alle de år indtil, at det her brødrepar graver ned i ham, og han bliver fragtet herfra til København. I totusindfirehundrede år lå Tollundmanden og hvilede på bunden af den mørke, stillestående mose. Nok ofret til en form for højere magt. Der var formentlig tale om et bytteforhold. De gav et menneskeliv, til gengæld fik de en lovende fremtid. En fremtid, som du og jeg nyder godt af nu. Måske er det sådan det hele hænger sammen. Liv for liv. Problemet i den ligning er bare, at nogle mennesker ganske uvidende besluttede sig for at grave offer gaven op og fjerne den fra mosen. Jeg tænker vi skal begynde at gå den vej her, fordi den var rimelig tung, den der kasse fyldt med jord og et lig. Hvor mange var de om at bære ham?

Ole Nielsen: Altså det forlyder, at der var elleve... Der skulle elleve stærke mænd til at bære den her kasse og løftet op på på hestevognen, og faktisk var der en der blev, der blev rigtig dårlig. Han fik et hjerteanfald. Hvad hedder det, under den her operation. Han døde også senere af det, så det var selvfølgelig en... Det gav anledning til nogle spekulationer, at hvad var lige det her. Var det guderne, der krævede et nyt offer i stedet for det, som man nu lige stak afsted med?

Louise Lindblad: Jeg skulle lige til at sige det. Hvad er chancen for at der er en der får et hjertetilfælde og dør, mens at han løfter Tollundmanden? Det her moselig?

Ole Nielsen: Nej, og det kan man selvfølgelig godt spekulere over. Og Glob gør det jo også senere, da han i 60'erne... Der skriver han en bog om mosefolket. Der puster han også lidt til gløderne der med den der teori. Og alle kender jo teorien om de her faraos hævn, da man da man finder Tutankhamon, så var der lige folk, Lord Carter og andre omkring ham som begynder at dø. Nogle af dem, som er de første inde i gravkammeret, de begynder simpelthen at dø. Og det giver anledning til alle mulige spekulationer om, at det er en form for forbandelse, der ligger over de her, hvad hedder det, som faraoen har kastet eller guderne har kastet så. Så det er selvfølgelig noget man har adapteret og har sagt, okay kan det være det?

Louise Lindblad: Havde du det med i baghovedet, da du kørte rundt med ham i dit bagagerum?

Ole Nielsen: Nej, det må jeg indrømme det skænkede jeg altså ikke skænket en tanke. Jeg opfatter ham egentlig som en venlig. En venlig sjæl og ikke noget, som er forbundet med noget jeg skal være bange for og blive straffet af. Men vi behandler ham godt. Vi passer godt på ham, og vi behandler ham med respekt.

Lars Lilholt, sang om Tollundmanden: Da vi tror vi er klogere og rigere og fortæller, at vi skal dø. Ja, det er som om at du siger vi har kun en bøn vi kan be... Tollundmanden siger og fortæller os det, vi ikke kan se. Åh...

Fortæller, Poul Grinder-Hansen: Du har lyttet til historien om liget, der blev fundet i mosen ved Bjældskovdal, som ved nærmere eftersyn skulle vise sig at være liget af en mand, der blev dræbt for to tusind fire hundrede år siden. Tollundmandens skæbne er en af danmarkshistoriens ældste mordgåder. Vi kan ikke med sikkerhed vide, hvorfor en mand i trediverne skulle ende sit liv dér i mosens mørke vand. Men meget tyder på, at han blev ofret til en højere magt. Og at denne magt måske stadig ser ned på os og holder regnskab.

Louise Lindblad: Obscuritas er produceret af Louise Lindblad for Vores Tid. Redaktør er Troels Donnerborg.

Speaker1: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores Tid. Følg os på Facebook og Instagram, så får du fascinerende historier og nyt om episoder fra vores mange podcasts.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[Obscuritas 6:6 Liget i mosen](#)

Produceret af Louise Lindblad for Vores Tid